

SLOVENSKI NAROD.

Izhaja vsak dan sveder, izimši nedelje in praznike, ter velja po pošti prejemana za avstro-ogerske dežele za vse leto 15 gld., za pol leta 8 gld., za četrt leta 4 gld., za jeden mesec 1 gld. 40 kr. — Za Ljubljano brez pošiljanja na dom za vse leto 13 gld., za četrt leta 3 gld. 30 kr., za jeden mesec 1 gld. 10 kr. Za pošiljanje na dom računa se po 10 kr. na mesec, po 30 kr. za četrt leta. — Za tuje dežele toliko več, kolikor poštna zrača.

Za oznanila plačuje se od štiritopne petit-vrste po 6 kr., če se oznanilo jedenkrat tiska, po 5 kr., če se dvakrat, in po 4 kr., če se trikrat ali večkrat tiska.

Dopisi naj se isvolé frankirati. — Rokopisi se ne vračajo. — Uredništvo in upravnništvo je na Kongresnem trgu št. 12.

Upravnistvu naj se blagovolijo pošiljati naročnine, reklamacije, oznanila, t. j. vse administrativne stvari.

Važen volilen oklic.

Zjedinjena levica je sicer jako modra stranka, samo da s tistim, kar bi jej koristilo, pride mnogo prepozno. Tako je letos izdala pred volitvami za moravski deželni zbor jako pameten volilen oklic, samo, da je zdaj že prepozno, ko je že tako razpala, da se kmalu z njo ne bode resno počevalo. Ko bi pred šestimi leti bila zjedinjena levica prišla na tako pametno misel, bil bi danes nje položaj ves drugačen. Čehi in nemški liberalci bi lahko skupno delovali in narodni Nemci bi niti priložnosti ne imeli se tako razširiti.

Češke punktacije so se razbile jedino na tem, da Nemci niso hoteli o tem slišati, da bi na Moravskem dali Čehom jednake pravice, kakor so jih jim bili pripravljene dati Čehi v češki kraljevini. Letos pa moravski Nemci obetajo v volilnem oklicu, da bodo v deželnem zboru delali na to, da se upeljejo narodne kurije, da se razdeli deželni šolski svet in da se poniža volilni cenz. Mi ne vemo, če sploh Nemci mislijo držati to, kar obetajo. Sicer pa mi tudi sodimo, da imajo s svojimi obljubami svoje posebne namene.

Da se je to 1890. leta pošteno izvelo za Moravsko in tudi za Šlezijo, bi ne bilo več v severnih avstrijskih deželah narodnega boja. Zjedinjena levica bi bila, da je izvršila tako delo, dobila veliko zaupanje v višjih krogih in gotovo bi imela močen vpliv na vladanje, ako bi morda levičarji sami ne sedeli na ministerskih stolihi. Da je levica napravila mir mej narodnostima na Češkem, Moravskem in v Šleziji, bi bilo dobila tako trdno stališče, da bi bila druge nemške stranke kar potisnila v ozadje. Seveda levičarji svoje naloge o pravem času niso razumeli.

Tudi danes ne verjamemo, da bi levičarji se bili že toliko premenili, da bi resno mislili na spravo s Čehi, če tudi so že precej voljniji vsaj na Moravskem, kakor so bili pred leti. To se je opazilo že o zadnjih deželnozbornih zborovanjih, ko so Nemci se izrekli za pouk drugega deželnega jezikovnega gimnazijah in realkah na Moravskem. Pred kakimi desetimi leti bi bili grozno kričali, da jim je kdo priporočal, naj se Nemci v gimnazijah tudi

češčine uče. Glavni povod je pa to, da se Nemci boje za svojo gospodstvo na Moravskem in že mislijo, kako bi mogli rešiti večino svojega upliva. Tri četrte moravskega prebivalstva so češke. V taki deželi se more le z umetnimi sredstvi in z vladno pomočjo ohraniti nemško večino. To pa ni gotovo, da bi vlada vedno podpirala Nemce. Če se pa na Dunaju odločijo za Čeha, bode srednja stranka v veleposestva potegnila s Čehi in nemška večina je zgubljena.

Sedanji volilni red je tako malo primeren za sedanji čas, da celo Nemci na Moravskem priznavajo, da je sramotno, če se še nadalje obdrži. Povsod drugod že volijo petakarji, jedino na Moravskem so še ostali pri stari določbi, da imajo volilno pravico za dež. zbor v mestni skupini še le tisti, ki v Brau 20, drugod 10 gld. davka plačujejo. To je popolnoma nenasravno in se dolgo vzdržati ne more. Narodni Nemci so tudi na svoj prapor zapisali razširjenje volilne pravice in zatorej ne morejo lahko na Moravskem drugače postopati. Liberalci torej vidijo, da ni nemogoče, da se za volilno reformo na Moravskem tudi proti njim dobi večina. Po razširjanju volilne pravice je pa češka večina v deželnem zboru zagotovljena. Ker so se ustavljali volilni reformi v državnem zboru, so levičarji zgubili mnogo veljave, in sedaj se ne marajo zopet izpostavljati jednaki nevarnosti na Moravskem in so sami razširjenje volilne pravice vsprejeli v svoj program.

Delitev deželnega šolskega sveta in narodne kurije po našem mnenju zahtevajo jedino zato, ker že računajo s tem, da zgube večino v deželnem zboru in deželnem šolskem svetu. V tem slučaju bi ti napravi bili samo njim na korist. Posebno narodne kurije bi utegnili dobro izkoristiti.

Sedaj ima v deželni upravi na Moravskem nemščina veliko večji delokrog kakor češčina, posebno deželne srednje in meščanske šole so večinoma nemške. To bi vendar premenila češka večina v deželnem zboru, ako bi imela proste roke. Če se pa upeljejo narodne kurije, bode to težje, ker bode za vsako stvar, ki se tiče narodnega vprašanja, treba dovoljenja narodnih karij. Nemci bi pri vsem tem, da bi ne imeli večino v deželnem zboru, lahko ovi-

rali Čeha v njih narodnem napredku. Za Čeha imajo narodne kurije na Moravskem šele vrednost, če se poprej izvede narodna jednakopravnost, drugače bi jim bile le ovira.

Vzlic temu je pa ta volilni oklic pomenljiv. Kaže nam, da Nemci prihajajo do prepričanja, da sedanje uredbe v meševitih deželah ne ugajajo več zahtevam časa in potrebam narodnosti. Priznava se potreba, da se mora zlasti šolstvo v tistih deželah ločiti po narodnostih. Na Češkem se je to že zgodilo, na Tirolskem se deluje na to, za Moravsko se zahteva v omenjenem oklicu. Ker se je taka razdelitev na Češkem dobro obnesla in ker so na Moravskem sami Nemci zasujo, ni nobenega pravega razloga, da se ne bi upeljela tudi v drugih deželah. Dosedaj bi se bili štajerski ali koroški Nemci morda sklicevali, da taka razdelitev nasprotuje deželnim koristim ali napredku sploh, sedaj ko se je pa na Češkem tako dobro obnesla, da jo Nemci hočejo upeljati celo na Moravskem, ni najmanjšega pametnega razloga, da bi se ne upeljela tudi v slovenskih pokrajinah. To mora postati jedna glavnih točk našega slovenskega programa.

Nekaj časa se bodo štajerski in koroški Nemci ustavljali, a naposled bodo prisiljeni privoliti v podobne uredbe, kakor se izvedo v drugih deželah. V tem oziru lahko mnogo stori vlada. V štajerskem deželnem zboru je več poslancev, ki se ravnaajo po vladi. Posebno na veleposestvo vlada lahko pritiska. Tudi celo narodni Nemci niso povsod v načelu proti taki uredbi. Vsaj nekateri so v štajerskem deželnem zboru že naravnost izrekli, da jim ni dosti ležeče, kako so slovenske ljudske šole uravnane, da jim le nemške šole pustimo. Seveda popolnoma odkritostno to njih govorjenje ni bilo, a vsekako ni izključeno, da bodo nekateri narodni Nemci ali pa vsej kmetska stranka se sprijaznili s takimi razmerami. Kmetiska stranka postavlja narodnogospodarske koristi v prvo vrsto, zato jej more biti ležeče na tem, da se v deželnem zboru ne bode toliko časa potratilo z razpravami o narodnih vprašanjih. To doseže s tem, če pospešuje uresničenje naših zahtev. Potem bi se v deželnem zboru malo govorilo o narodnih stvareh in pridobil bi se čas za narodnogospodarska vprašanja.

Listek.

V Vintgar!

(Kako je hodil, popisal Vladimir Gribojedov.)

(Dalje.)

Drugi most me pelje zopet na desni breg, mali slapci, šumeče kaskade pozdravljajo radovedno oko. Tretji most nosi napis „K razgledu“, — ker se pa ne dam rad vedno zapeljati od vsake vabljive stvari, posebno če nedostaja časa, ozrl sem se samo na visok, špicast in ograjen vršiček, od koder se baje uživa krasen razgled od levega brega ter sem hitro krenil po ravnokar dodelani poti naprej ob desnem bregu. Začele so naletavati debele kaplje in pričakovati je bilo večjega naliva. Pri zadnjem mostu me je zopet presenetil originalni „Wassertopf“ ali „Drasla“ in gotovo bi si bil še dolgo ubijal s to rečjo svojo glavo, da mi ni bila sreča ugodna in mi prinesla na pot starega znanca, rojenega v Vintgarjevi bližini. Ker je videl, da ne bode kaj prida vremena, se je rad vrnil z menoj in mi postrežljivo odgovarjal na moja morda ne vselej zanj primerna vprašanja. Srečala sva se ravno tam, kjer stoji kol z napisom: Na Dobravo

in Javornik (skozi Strmo stran). Začudil se je seveda ne malo ugledavši me, jaz pa tudi, zakaj neki ne, — saj sva se vedno rada imela s Korovim Jožem — videla se pa že tudi nisva celo vrsto petkov. Ker sem se od nekaj zanimal za stare reči, vprašam hitro prijatelja, ko ugledam nad stezo kup kamenja: „Kaj pa je tam-le ta razvalina? Se je pa že kak Valjhun kedaj boril za posest Vintgarja in mu ni naposled družega ostalo kakor pečica razbitega zidu?“

„No, teke učenosti po naših krajih ne potrebuješ, predragi moj,“ mi hitro odgovori, „pri nas nismo tako darežljivi in srečni, da bi mogli komu postreči s takimi starimi rečmi. To kamenje ni nič drugega kakor ostanek nekdanjega tukajšnjega živinskega „padarja“, ki se je radi lepšega umaknil gospodi tija zad nekam za „Bošt“, kakor se imenuje prvi hrib.“ — Hvaležen sem mu bil za to poročilo, kajti lahko bi se bilo prigodilo, da bi bil jaz kmalu začel govoriti — ali še celo — pisati o etrusko-ilirskih razvalinah, katere sem videl v Vintgarju kot ostanek starih — Keltov. Opiral bi se bil gotovo pri tem na „Rančo“ ali na „Vintgar“ sem, ki je iz keltščine, morda pa tudi iz kakega oskiškega napisa, lahko dasta razložiti in razjasniti.

Hvala Bogu za to, da mi je poslal na pot prijatelja, ki me je rešil zmot, oziroma hipotez s priprostimi pa prepričevalnimi besedami.

Prišla sva skoro do prijazne hiše z imenom „Restavracija“ in nisem mnogo premišljeval ali ti šel ali ne, potreben sem bil in tudi kaplje so začele vedno gosteje padati. Ker je bil tudi prijatelj pripravljen iti z menoj, sva sedela že v par trenutkih na „staronemških“ stolihi — pri poliču cvička — vina zares kislega imena. Pri vsej kislici se nama je jezik vedno bolj razvozlaval in skoro bi bil pozabil vprašati prijatelja, kaj neki pomenjajo različna imena v Vintgarju, ali jih rabi narod, ali so skovana, ali kako?

„Zmajeva glava“, je rekel, „je skala v potoku, ki ima precejšno sličnost z glavo dotične živali.“ No, sem si mislil, v vodo pa pri tem napisu nisem gledal, kako pa tudi, od nekaj sem bil prepričan, da zmaji živé na suhem, možno, da imajo glave v vodi, potem naj bo! — „Skala slavne kranjske hranilnice je imenovana na čast temu zavodu, ki je daroval marsikak novčič za napravo steze skozi Vintgar.“

„Da, res, hvaležnost je lepa lastnost in čednost,“ sem pripomnil, dasi se mi je pri vsem tem

